

BUDAPEŠTIANSKY SLOVAK

ČASOPIS SLOVENSKEJ SAMOSPRÁVY BUDAPEŠTI

XXIII. ROČNÍK

4. ČÍSLO

AUGUST 2018

Foto: Valéria Kálmánová

*Budapeštianski poslanci v sídle Békešskej župy
4. strana*

*Promenádnny koncert komlôšskej dychovky
7. strana*

*Na augustovej omši o duševnom pokrme
8. strana*

*Petropavlovské hody v Starom Budíne
8. strana*

*Výstava fotografií Jána Roszkosa
11. strana*

*Vo Vyšehrade sme si pripomenuli J. Viktorina
15. strana*

Horúce pracovné leto poslancov SSB

Toto neobvykle dlho trvajúce leto nám prinieslo veľa snečných dní, ale napriek horúčavam sme nezaháľali. Na moju otázku „Ako ste strávili leto?“ mi neodpovedali všetci opýtaní poslanci v rovnakom rozsahu, ale z ich odpovedí vyplýva, že niektorí boli veľmi aktívni. Posúďte sami.

Edita Hortiová začiatkom leta absolvovala s manželom okružnú cestu po Maroku, po návrate sa v Békešskej Čabe zúčastnila na oslavách Dňa Slovákov v Maďarsku. Veľa času trávila v spoločnosti vnukov, stálu pozornosť si vyžaduje najmä najmenší – dvojročný valibuk. S celou rodinou pobudla týždeň na ostrove Krk a predĺžený augustový víkend strávila s priateľmi v obci Kasó, kde sú jazerá a lesy priam lákajúce na aktívny oddych. Koncom augusta bola na liečebnej kúre, aby nazbierala sily do ďalšej práce.

Pavol Beňo stručne a rezignovane, ale už s úsmevom na tvári referoval o letnom maľovaní bytu. Na dovolenku nemohol ani len pomyslieť. Veľa pracoval na prekladoch a zúčastnil sa takmer na všetkých letných programoch SSB, Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, ale i viacerých slovenských volených zborov pôsobiacich v mestských častiach Budapešti. Pekné spomienky má na maturitné stretnutie v Balatonszárszó a na plavbu plachetnicou po Balatone.

Alžbeta Árgyelánová: „Letné dni ubiehali bez akýchkoľvek zvláštnych udalostí, strávila som ich prevažne doma. Popri bežných úlohách venovala som sa svojim záľubám. Navštívila som niekoľko divadelných predstavení, prečítala som zopár kníh, a leto uletelo. Zúčastnila som sa na viacerých slovenských podujatiach. Obzvlášť zaujímavá bola pre mňa prezentácia najnovšej publikácie VÚSM Komlóšske priezviská v Slovenskom inštitúte, ako i exteriérová výstava veľkoplošných fotografií Ladislava Bielika pri hlavnom vchode Východnej železničnej stanice. Taktiež si rada spomínam na príjemné stretnutie členov budapeštianskeho klubu slovenských

dôchodcov v Budaörsi, v záhrade manželov Horváthovcov. Leto pomaly, ale isto odchádza a ja sa už teším na chladnejšie počasie, na farby jesene.“

Eva Fábíánová sa ako poetka aj ako podpredsedníčka Slovenskej samosprávy XIII. obvodu zúčastnila na literárnom popoludní v tábore výhercov recitačnej súťaže organizovanom v Novom Meste pod Šiatrom. Žiaci mali možnosť spolu s miestnymi a michalovskými deťmi spoznávať slovenské reálie v Zemplíne a nadviazať nové priateľstvá. „Cieľom našej samosprávy bolo, aby deti okrem uvedomenia si faktu, že Slováci žijú aj v iných častiach Maďarska, uzavreli nové priateľstvá, ktoré prípadne môžu pokračovať aj na budapeštianskom slovenskom gymnáziu,“ povedala E. Fábíánová a dodala, že pre najlepších recitátorov už vyše 20-ročnej súťaže organizovala ich samospráva už druhý takýto tábor. Prvý bol v Neszmélyi a slovenský volený zbor plánuje uskutočniť podobné sústreďenia každý druhý rok. „Je veľmi dôležité, aby sme aj takouto formou pomáhali budapeštianskej slovenskej škole v nábere nových študentov, lebo je to naša inštitúcia, ktorú navštevuje budúca inteligencia Slovákov v Maďarsku.“

Levente Galda: „Ani tohtoročné leto mi neprinieslo oddych, lebo pre mňa ako herca – interpreta je to obdobie predstavení, festivalov. Ako podpredseda Národnostného divadelného združenia som začiatkom júna vystúpil v Rétságu v predstavení Národnostná kavalkáda. Vystupoval som na oslavách Dňa pedagógov, ktorý usporiadal spolok Identita pre slovenských učiteľov na dôchodku žijúcich v hlavnom meste. Keďže som koncom júla úspešne ukončil nadstavbové štúdium farmácie, veľa času som venoval učeníu, snažil som sa získať nielen teoretické, ale aj praktické vedomosti. V auguste som v Maďarsku i na Slovensku absolvoval početné vystúpenia s Kultúrnym spolkom za Mlynky. Predstavili sme sa v obci Mlynky (SR), v Šelpiciach, Nitre, Trnave, Banskej Štiavnici, Detve a na Pamät-

nom dni zahraničných Slovákov v Bratislave. V Maďarsku sme sa predstavili v Ostrihome, Mlynkoch (na Klaštromskom festivale), Čobánke, Santove a Sarvaši. Zúčastnil som sa biblického tábora v Marianke pri Bratislave, ktorý usporiadali slovenské samosprávy V. a XI. obvodu a spolok Identita, ako aj na zasadnutiach samosprávy, vypracoval a vyúčtoval som niekoľko projektov do súbehov. Popri tom som zvládol kompletnú rekonštrukciu domu a účasť na skvelej národnostnej svadbe v kruhu mojej rodiny. Zostal mi čas aj na oddych a regeneráciu v Balatonboglári.“

Rozália Papová Polereczká: „Toto leto bolo pre mňa rovnako rušné ako všetky za predchádzajúce štyri roky. V prvom rade som sa venovala práci súvisiacej so Slovenskou národnostnou samosprávou XVII. obvodu, ktorej som predsedníčka, ale aj povinnosťiam súvisiacim s funkciou poslankyne Slovenskej samosprávy Budapešti. No a ako vedúca kerestúrskeho slovenského folklórneho súboru som vybavovala rôzne záležitosti súvisiace s jeho fungovaním. 5. júla, v Pamätný deň zahraničných Slovákov, sme spoločne s poslancom **Leventem Galdom** ako zástupcovia Slovenskej samosprávy Budapešti položili veniec k základnému kameňu Pamätníka slovenského vyst'ahovalecťva v Sade Janka Kráľa v bratislavskej Petržalke. Následne som sa zúčastnila na Letnej škole slovenského jazyka a kultúry, kde som sa snažila zdokonaľiť v jazyku mojich predkov a zároveň som mala možnosť zoznámiť sa s kultúrou a pamätihodnosťami Slovenska, ako aj s ľuďmi, ktorých osud zavial do sveta, ale pochádzajú zo Slovenska. Po návrate do Maďarska som organizovala vystúpenia nášho súboru, ktorých bolo počas leta neúrekom. Na oddych mi, žiaľ, veľa času neostalo, ale štyri dni som sa relaxovala v kúpeľoch v Gyule, čo mi veľmi dobre padlo.“

Ladislav Petro sa v letných mesiacoch venoval predovšetkým regenerácii svojho zdravia.

Deň Slovákov v Maďarsku

Deň Slovákov v Maďarsku sa tohto roku uskutočnil 7. júla v Békešskej Čabe a bol súčasťou veľkolepých osláv prebiehajúcich v rámci 300. výročia založenia tohto dolnozemskeho mesta Slovákmí. Keďže týždenník *Ľudové noviny* sa na svojich stránkach vo viacerých číslach podrobne zaoberal udalosťami, ku ktorým tu došlo, my sme sa rozhodli oboznámiť čitateľov, ktorí nemohli byť prítomní na oslavách, s vystúpením predsedníčky Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku *Alžbety Hollerovej Račkovej*, ktoré odznelo na ústrednej slávnosti v Malom evanjelickom kostole.

„Vážení vysoko postavení hostia, cte-ní účastníci Dňa Slovákov v Maďarsku!

Békešská Čaba nebola prvou Slovákmí založenou lokalitou na území dnešného Maďarska, ale bez zveličovania môžeme povedať, že 300-ročná Čaba rozhodujúcou mierou formovala osud našej komunity a vryla hlboké brázdy do našej kolektívnej pamäti. Aj preto sa mohlo stať, že Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy, ktoré každoročne rozhoduje o dejisku Dňa Slovákov v Maďarsku, sa už druhýkrát uznieslo usporiadať náš najväčší sviatok v tomto meste. V polovici 19. storočia malo mesto necelých 22 tisíc obyvateľov, z toho 20 671 Slovákov, 1 200 Maďarov a 50 Nemcov. Na začiatku 20. storočia žilo v Békešskej Čabe 28 682 Slovákov a tak bola lokalitou s najväčším počtom Slovákov v celom Uhorsku.

Na Deň Slovákov v Maďarsku, ktorý sa konal na počesť trojstého výročia osídlenia Békešskej Čaby Slovákmí v tomto dolnozemskej meste, pricestovalo veľa predstaviteľov slovenských volených zborov z Budapešti. My, poslankyne *Slovenskej samosprávy II. obvodu*, sme prišli o pár dní skôr, aby sme si pokojne mohli pozrieť mesto a okolie, ako aj sprievodné akcie najvýznamnejšieho sviatku Slovákov v Maďarsku.

Naša prvá cesta viedla do *Domu slovenskej kultúry*, kde sme na chvíľku prerušili horlivé prípravy na nasledujúci deň a porozprávali sa s jeho riaditeľkou *Hajnalkou Krajčovičovou*, predsedom Slovenskej samosprávy Békešskej Čaby a Čabianskej organizácie

Foto: E. Trenková

Čabiansky Malý evanjelický chrám je symbolickým dejiskom oficiálnej časti našich osláv. Veď znovuzakladatelia mesta boli slovenskí evanjelici, ktorí sem pred 300 rokmi prišli zo severných žúp Uhorska, aby pod ich pracovitými rukami ožilo okolie. Ako spomínajú veľikáni písma Ján Kollár, Ján Čaplovič a Matej Markovicz, v roku 1718 v békešsko-čanádskom priestore – v „slovenskom Kanaáne“, „slovenskej Palestíne“, „Mezopotámii Maruše a Kerešov“ – založili prvú osadu – Čabu.

Majiteľ čabianskeho chotára Ján Juraj Harruckern patril medzi veľkorysých zemepánov, ktorí kolonistom prichádzajúcim na Turkami spustošené územie povolili slobodné vyznávanie ich evanjelickej viery. Život cirkevného zboru a mesta bol stáročia navzájom poprepájaný. Max

Weber vo svojom diele o súvislostiach protestantskej etiky a ducha kapitalizmu nachádza príčinu zvýšenia hodnoty povolania a svetských povinností človeka práve v Lutherovom učení. Keď sa teda farári veľkých evanjelických spoločností na Dolnej zemi – v závislosti od ich talentov a mentality – snažili formovať tamojšie komunity podľa uvedených cieľov, konali tak podľa učenia Martina Luthera. Na tomto mieste spomedzi významných kazateľov slova Božieho pôsobiacich v Békešskej Čabe spomeňme Samuela Tešedíka staršieho, Jána a Ľudovíta Haana a Ľudovíta Žigmunda Seberíniho.

Evanjelická cirkev mala rozhodujúcu úlohu aj v zotrvaní slovenského slova a ducha a šírení vzdelanosti v týchto končinách. Farári získavali vzdelanie na nemeckých univerzitách, prinášali si domov najnovšie výdobytky vedy a stávali sa zároveň prvými kronikármi svojho prostredia. Cirkevné zbory a kostoly vytvárali priestor pre používanie jazyka, v cirkevných školách, vrátane siete sálašských škôl, paralelne s náboženstvom vštepovali deťom aj jazyk. Vďaka úspešnému šíreniu vedomostí v kruhu obyvateľstva začiatkom 20. storočia činil pomer negramotných v meste 8,1 %, kým celoštátny priemer bol 36,8 %. Čabianska cirkev bola centrom dolnozemskej slovenskej veriacich, biskupským sídlom s vlastným vydavateľstvom kníh a časopisov, tu vydávali aj *Tranosciá*. Čabianski Slováci boli verní svojej cirkvi, po stáročia si ju zachovali a ona ich dlho udržala...

Budapeštianski poslanci

Slovákov *Michalom Lásikom* a predsedom Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku *Ondrejgom Kiszelyom*. Počas rozhovoru sme si všimli prekrásne výšivky zdobiace steny takmer všetkých miestností Domu slovenskej kultúry a dozve-

deli sme sa, že sú to diela zručných rúk členiek výšivkárkeho krúžku *Rozmarín*, viacnásobného laureáta ocenenia *Granátové jablko*, najvyššieho odborného uznania v Maďarsku. V susednej miestnosti niekoľko členiek usilovne pracovalo na posledných úpravách výstavy, ale veľmi ochotne nám porozprávali, že krúžok pôsobí už osemnásť rokov pod vedením laureátky ceny *Majsterka ľudového umenia Dr. Anny Illésovej Boťánskej*. Už pri jeho zakladaní si členky vytýčili za cieľ spoznať, spracovať a prezentovať výšivkárke motivy národopisných oblastí tak v Maďarsku, ako aj v susedných krajinách; vyšívajú také ľudové motivy, ktoré vyhovujú ume-

v Békešskej Čabe

V rokoch 1947 a 1948, v rámci výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom, sa za lepším životom rozhodlo odísť do Československa 7 300 obyvateľov mesta. V slovenskej škole, ktorá vznikla po II. svetovej vojne, zostal jediný žiak. Slovenský život tu museli znova organizovať, budovať ho od základov v spoločensko-politických podmienkach, keď sa oslabená komunita nemohla opierať ani o svoju cirkev, ani o materskú krajinu. Na „pláci“ sa však ešte hovorilo po slovensky, škola pomaly ožila, slovenčina sa vyučovala aj v ďalších inštitúciách mesta. Čabianska slovenská škola, ktorú od roku 2005 prevádzkuje Celoštátna slovenská samospráva, je dnes populárnou inštitúciou v kruhu miestnych obyvateľov. Slovenské gymnázium z hľadiska pridanej pedagogickej hodnoty patrí do prvej tretiny stredných škôl v Maďarsku a jeho absolventi tvoria strednú a mladú generáciu slovenských intelektuálov v Maďarsku.

Po ukončení výmeny obyvateľstva bolo treba od základov vybudovať aj spoločenský život Slovákov v celej krajine. Pred sedemdesiatimi rokmi stáli Čabania pri kolíske zrodu Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku. Z významných čabianskych osobností spomeňme generálneho tajomníka organizácie Juraja Bielika a prvého šéfredaktora Ludových novín Jána Hanka. Po desaťročiach socializmu a národnostnej politiky založenej na „proletárskom internacionalizme“ Slováci v Békešskej Čabe stáli aj na čele transformácie slovenského verejného života.

v sídle Békešskej župy

leckým aj úžitkovým hodnotám súčasnosti a v neposlednom rade vytvoriť spolok a kolektív obohacujúci hmotné ľudové umenie. Dokonale sa im to podarilo. Naučili sa motívy dolnozemskej vyšívanej kožečov, motívy slovenských a srbských čepcov, trenčianske, gemerské, detvianske vyšíváckarske techniky a motívy.

Ďalšou našou zastávkou bol *Čabiansky slovenský oblastný dom*, svojské zrkadlo mnohorakej ľudovej kultúry. Založili ho v roku 1972 muzeológovia *György Tábori* a *Mátyás Mazán*. Dom si dal v druhej polovici 18. storočia postaviť *András Csankó*. Súčasnú podobu nadobudol v roku 1865, o čom svedčí nápis na priečelí. Vytvoril ju neznámy miestny murársky majster s dobre vyvinutým citom pre súmernosť. V Békešskej Čabe sa táto forma stavania začala šíriť v šesťdesiatych rokoch 19. storočia predovšet-

Dolnozemska slovenska inteligencia vedená čabianskym rodákom, genetikom Matejom Šipickým v roku 1991 iniciovala založenie prvého národnostného výskumného ústavu v Maďarsku. Ústav sa stal príkladom pre ostatné národnosti a dnes je jednou z inštitúcií Celoštátnej slovenskej samosprávy.

V období spoločenských zmien darovala Samospráva Békešskej Čaby Zväzu Slovákov v Maďarsku budovu v centre mesta. Organizácia odovzdala tento dom svojej miestnej pobočke, Čabianskej organizácii Slovákov. Konateľka organizácie, prvá riaditeľka Domu slovenskej kultúry Anna Ištvánová zo zahraničných zdrojov a s podporou maďarskej a slovenskej vlády vybuďovala sídlo organizácie. Podľa jej predstáv ekonomické aktivity – prevádzkovanie penziónu a reštaurácie – vytvorila základ pre kultúrnu činnosť. Jej snahy na poli organizovania kolektívov priniesli ovocie: v Dome slovenskej kultúry pôsobia krúžky, ktoré zachovávajú slovenskú kultúru a v Békešskej župe takmer v každej Slováckmi obývanej lokalite funguje slovenský spolok. Predstava Anny Ištvánovej o spôsobe financovania kultúry sa síce naplnila iba čiastočne, ale Dom dnes – aj vďaka Regionálnemu stredisku Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku – slúži Čabanom a Slovákom na okolí.

Takmer štvrtstoročie uplynulo odvtedy, ako sa v Békešskej Čabe stretli predstavitelia Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku, Zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku a Matice slovenskej

v Juhoslávii, aby zintenzívnili svoju spoluprácu. Dohodli sa na doplnení dohody o spolupráci, ktorú vo februári 1991 podpísali Mária Jakabová, Ondrej Štefanko a Michal Spevák. Iniciatíva mala za cieľ obnoviť spoluprácu Slovákov z Dolnej zeme narušenú prvou svetovou vojnou a obdobím socializmu, ktoré takmer natrvalo roztrhali spoločné dejiny Slovákov v tomto priestore. Účastníci stretnutia sa vo februári 1994 rozhodli zintenzívniť spoločný výskum v oblasti histórie, národopisu, jazykovedy a kultúrneho dedičstva dolnozemskej Slovákov a obnovili časopis *Dolnozemský Slovák*. Periodikum od tých čias vychádza pravidelne, spoločné školské a kultúrne projekty signatárov dohody sú známe v čoraz širšom kruhu tak doma, ako aj na Slovensku. Predstavitelia slovenských komunit z uvedených troch štátov každoročne vyhodnocujú spoluprácu a jej obsah prispôsobujú svojim nárokom a možnostiam. Tieto aktivity, do ktorých sa zapája aj Celoštátna slovenská samospráva a jej inštitúcie, výraznou mierou prispievajú k oživovaniu dolnozemskej slovenskej kultúrnej identity a k upevňovaniu slovenskosti v Maďarsku.

Uvedené skutočnosti nás, Slovákov v Maďarsku, oprávňujú k optimizmu a zároveň nás zaväzujú, aby sme spolu s miestnou slovenskou komunitou, vedením a inštitúciami mesta vynakladali ďalšie úsilie na zachovanie a posilňovanie slovenského ducha tohto pre nás tak dôležitého mesta!

Ďakujem vám za pozornosť!“

dení a funkciách vystavených predmetov nachádzajúcich sa v oblastnom dome. Aj touto cestou mu ešte raz ďakujeme.

Samozrejme, pozreli sme si všetky slovenské programy, ktoré sa v týchto dňoch konali v meste. Veľmi zaujímavá bola prezentácia knihy *Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe*. V sobotu sme sa v Malom evanjelickom kostole zúčastnili na ústrednej slávnosti Dňa Slovákov v Maďarsku, ktorá sa začala ekumenickou pobožnosťou, pokračovala slávnostnými prejavmi a ukončila sa odovzdaním vyznamenania CSSM Za našu národnosť. Zaujímavá bola aj Haruckernova historická cesta mestom na konských povozoch, bohatý kultúrny program a odovzдание sochy Jánošíka, daru slovenskej obce Podhájska.

Slovenský zbor II. obvodu v Čorváši

Začiatkom júla zavítali poslankyne Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti do Békešskej Čaby, aby sa zúčastnili na Dni Slovákov v Maďarsku. Pobyt v Békešskej župe využili aj na to, aby sa zoznámili so slovenskými samosprávami pôsobiacimi v okolí, konkrétne so Slovenskou samosprávou v Čorváši, ktorá tu pôsobí od roku

Foto: LF

1998 a s ktorou podpísali zmluvu o spolupráci. Delegáciu z Budapešti privítali v horúce letné popoludnie nielen predsedníčka slovenskej samosprávy **Alžbeta Gyimesiová Hugiaková** a členovia zboru, ale aj primátor mesta Čorváš **Lajos Baráth** so svojim zástupcom **Andrásom Dohányosom**. V príjemnom chládku zasadacej miestnosti hostí v krátkosti oboznámili s históriou mesta, ktoré trikrát vstalo z ruín vďaka jeho usilovným a pracovitým obyvateľom, medzi ktorých patria aj Slováci. Pre históriu Čorváša bola vždy charakteristická rozmanitosť a rôznorodé zvyky a tradície jej obyvateľov, ale pri posudzovaní ľudí nikdy neboli základným meradlom odlišnosti a ich materinský jazyk, ale v prvom rade práca a ich vlastnosti. Obyvatelia tohto mesta v priebehu histórie rozprávali štyrmi až piatimi jazykmi, šesť vierovyznaní sa bez problémov znieslo na nevelkom území mesta. Občas, samozrejme, dochádzalo k výmene názorov, ale vždy pri tom platila zásada zachovania mieru,

pokoja v meste, aby sa tu žijúci ľudia, Maďari, Slováci, Rumuni, či Židia, cítili doma. Tvorivá práca ľudí spojila a oddych či zábava, ktoré sú zriedkavejšie, ale o to hodnotnejšie, posilnili túto jednotu. So svojimi zvykmi a tradíciami sa obyvatelia Čorváša navzájom oboznamujú a tým aj obohacujú a vytvárajú vzácnu jednotu. Ilustrujú to aj tri kostoly rôznych konfesií, ktoré stoja popri sebe na Námestí slobody, jedna modlitebňa a potvrdzuje to aj množstvo pamätníkov umiestnených v parku v centre mesta, uchovávajúc spomienku na ľudí, či udalosti nejakým spôsobom spojených s Čorvášom. No a čo majú spoločné II. obvod Budapešti a Čorváš? Možno až veľmi veľa. V päťdesiatych rokoch bolo totiž do Čorváša násilne presídlených veľa obyvateľov Budapešti a mnoho z nich práve z II. obvodu. Autor publikácie Slováci v Čorváši István Kasuba sa práve venuje spracovaniu údajov o týchto presídlencoch. Je pozoruhodné, že Čorvášania s ľuďmi z veľkomesta súcili, prijali ich do svojich

domovov, ba v nejednom prípade im ponúkli svoje príbytky a oni sa utiahli do zadných izieb či do prístavkov.

Ako sme sa mohli presvedčiť, Čorvášania sú veľkí lokálpatrioti a hlboko si vážia dedičstvo svojich predkov. Aj vďaka tomu sa im podarilo zoskupiť mimoriadne bohatú zbierku dokumentov, bytového zariadenia,

náradia, pracovných nástrojov, ľudovomeleckých predmetov, tak aj obrazov známej insitnej maliarky, tunajšej rodáčky Eleny Čarejšovej Hrabovskej, na ktorú môžu a aj sú právom hrdí.

Bohatú činnosť vyvíja aj miestna slovenská samospráva, ktorá sa všestranne snaží zachovávať a zveľaďovať slovenský život v meste, a to predovšetkým prostredníctvom ľudovej kultúry a gastronómie. Niekoľkokrát ročne usporadúva veľkolepé podujatia, na ktoré pozýva nielen obyvateľov mesta, ale aj Slovač z okolia, ba aj spoza hraníc. Veľmi dobre a úspešne spolupracuje s občianskymi organizáciami mesta Sládkovičovo, ich styky sa rozrástli na spoluprácu na úrovni miest. Slovenský volený zbor momentálne pracuje na veľkom projekte – kompletnej rekonštrukcii dvoch dobových domov, z ktorých raz, dúfame čoskoro, vznikne slovenský národný dom.

Promenádný koncert komlóšskej dychovky

Bol krásny slnečný deň a písal sa rok 1988. Stála som v parku v rakúskom mestečku Eisenstadt a počúvala som príjemné melódie, ktorými miestnemu obyvateľstvu, len tak pre dobrý pocit zo života, spríjemňoval sobotňajšie dopoludnie tamojší orchester. Vtedy som si ani vo sne nevedela predstaviť, že niečo podobné zažijem tu v našich končinách... Ale stalo sa. 30. júna 2018 bol krásny slnečný deň a v parku na Hunyadiho námestí v VI. obvode Budapešti **Mládežnícky dychový orchester zo Slovenského Komlóša** len tak pre radosť spríjemňoval sobotňajšie dopoludnie čoraz väčšiemu počtu poslucháčov. To „len tak“ ale nebolo celkom „len tak“. Orchester zavítal do Budapešti na pozvanie *Slovenskej samosprávy VI. obvodu*, aby aj tu predviedol svoje umenie ocenené mnohými významnými, medzi ktorými je aj Oso-

bitné diamantové ocenenie, vďaka ktorému sa môže hrdiť titulom „Medzinárodný festivalový orchester“.

Toto teleso pôsobí od roku 1969 v Slovenskom Komlóši a jeho členmi sú študenti stredných a vysokých škôl, ako aj pracujúca mládež, spomedzi ktorých si mnohí zvolili hudbu za svoje životné povolanie. Jeho dirigentom je **Ján Krcsméri**, riaditeľ Základnej umeleckej školy v Slovenskom Komlóši. Orchester má momentálne 60 členov a v uplynulých rokoch vystupoval v Holandsku, na Slovensku, v Poľsku, Estónsku, Srbsku a Luxemburgu. Naposledy získal ocenenie v roku 2017 a to na XIII. Celostátnej súťažnej prehliadke Združenia dychových hudieb a mažoretiek Maďarska, a to Osobitnú zlatú cenu v kategórii D.

Promenádný koncert si prišli vypočuť Slováci takmer zo všetkých oblastí Budapešti a, samozrejme, aj čle-

novia Kruhu priateľov Slovenského Komlóša, medzi ktorými bol aj spisovateľ, publicista **István Gábor Benedek** s manželkou **Hajnalkou** a ich priatelia, pôvodom Komlóšania, teraz už Austrálčania, ktorí práve trávili v Budapešti dovolenku. Medzi poslucháčmi boli predstavitelia slovenských samospráv takmer zo všetkých mestských častí. Hneď po prvých tónoch sa k nim pripojili okoloidúci a obyvatelia okolitých domov.

Počas hodinového koncertu, po ktorom neúfial búrlivý potlesk, odzneli maďarské a slovenské pochody, polky, úryvky zo známych filmov a muzikálov. Mladí a nadaní ľudia zo Slovenského Komlóša pripravili budapeštianskemu publiku mimoriadne príjemné dopoludnie.

LF

Foto: autorka

Výzva SSB na udelenie ceny Za budapeštianskych Slovákov

Slovenská samospráva Budapešti vypisuje konkurz na udelenie ceny Za budapeštianskych Slovákov, ktorá sa odovzdáva pri príležitosti Dňa budapeštianskych Slovákov.

Cena sa udeľuje fyzickým osobám alebo kolektívom, ktoré svojou činnosťou výrazne a dlhodobo prispeli k rozvoju slovenského života v Budapešti.

Cenu môže získať:

- Slovák, ktorý svojou činnosťou výrazne a dlhodobo prispel k rozvoju života komunity Slovákov v Budapešti;
- v Budapešti účinkujúci slovenský kolektív, ktorý svojou činnosťou výrazne a dlhodobo prispel k rozvoju života komunity Slovákov v Budapešti.

Kandidátov na cenu môžu nominovať:

- slovenské samosprávy pôsobiace v Budapešti;
- v Budapešti účinkujúce slovenské právnické osoby;
- fyzické osoby.

Návrhy musia obsahovať:

1. **návrhový list na tlačive;**
2. **doklad**, z ktorého vyplýva, že ide o **organizáciu** Slovákov účinkujúcu v Budapešti / fyzickú **osobu patriacu k slovenskej komunite v Budapešti**.

Okrem uvedených povinných príloh je možné priložiť aj iné, ktoré by boli nápomocné pri rozhodovaní o udelení ceny.

V prípade potreby zriaďovateľ ceny môže vyžiadať od navrhovateľa ďalšie doplňujúce údaje o nominovanom kandidátovi.

Návrhy treba podať písomne v **slovenskom jazyku do 15. novembra 2018** na adresu SSB: Slovenská samospráva Budapešti, 1054 Budapest, Akadémia u. 1. II. em. 290. a elektronickou poštou na adresu: ssampb@gmail.com.

Rozhodujúca je však písomná forma návrhu, ktorú treba zaslať v uvedenom termíne. Elektronická forma má len informatívny charakter a nie je záväzná.

Ďalšie informácie je možné získať na Sekretariáte SSB elektronickou poštou: ssampb@gmail.com, telefonicky: 302-5117.

Na augustovej omši o duševnom pokrme

Augustová slovenská svätá omša v Budapešti sa pravdepodobne pre veľké horúčavy a letné dovolenky konala v rodinnej atmosfére. Katolícki veriaci sa ako vždy stretli v prvú nedeľu v mesiaci v Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha. Kázal vdp. **Attila Kónya**, čítala **Elena Bikszádiová** a na organe hral **Imrich Sárközi**.

„Sú veci, ktoré nás vedia nadchnúť svojou dokonalosťou. Tieto veci sú svedectvom Božieho daru. Zoberme si napríklad kvety. Sú krásne, dokonalé a každého človeka musia nadchnúť. Inak však nadchnú záhradníka, inak maliara, inak aranžéra, inak ženu, inak dieťa... Kvety sú symbolom úcty, prejavom lásky a priateľstva,“ uviedol farár prítomných veriacich do témy kázne, ktorou v tomto horúcom letnom dni boli liturgické symboly, hlavne chlieb. „Prečo Ježiš hovorí o sebe ako o chlebe? Prečo si nevybral niečo drahšie, cennejšie a vzácnejšie,

napríklad drahokam?“ položil otázku A. Kónya. Odpoveď znie jednoducho: Ježiš chce byť dostupný všetkým a chlieb je taký pokrm, ktorý nasyčuje človeka a dáva mu silu. Tak ako chlieb je pokrmom pre telo, Ježiš chce byť pokrmom pre dušu, a to pre všetkých – mladých, starých, mužov i ženy, dievčatá aj chlapcov, ba dokonca aj pre tých, ktorí si myslia, že sa veľmi vzdialili od Boha, že sú úplne stratení a niet pre nich žiadnej šance.

„Ďalšou túžbou Ježiša je každého obdarovať, vstúpiť do každej duše, zahnať hlad človeka po šťastí, láske a pravde.“ Každý človek je však zložený z duše a z tela. Ak človek nebude

živíť telo, zoslabne a zomrie, ak nebude živíť dušu láskou, pravdou, vierou a nádejou, zmaterializuje sa. „*My vieme, že aj pre dušu jestvuje stôl. Je to stôl Božieho a Kristovho tela, alebo inak povedané, stôl Svätého písma a Eucharistie. Keď túto myšlienku ešte rozšírime, tak sú to sviatosti a duchovné čítanie. ... Prežime tento týždeň v túžbe otvárať sa Kristovi, snažme sa nájsť si čas vziať do ruky Sväté písmo a posilňovať sa Eucharistiou,*“ povedal na záver svojej kázne vdp. A. Kónya. „*Lebo tak ako zrno a chlieb je tu pre všetkých, aby mohli jesť a žiť, tak aj Kristus stojí pred dvermi nášho srdca, aby naša duša nezahynula hladom a aby sme rástli v dobrom.*“

Po omši sa veriaci presunuli na faru, kde ich na agapé privítal predseda organizátorskej Slovenskej samosprávy VIII. obvodu Budapešti **Kazimír Kápolnai**.

(kan)

Foto: autorka

Petropavlovské hody v Starom Budíne

Kedysi široko-d'aleko známe Starobudínske hody, alebo ako ich poznalo nemecké obyvateľstvo tejto mestskej časti „Kirschen Kiritog“ (Čerešňové hody), majú takmer tristoročnú históriu. Pôvodne boli zasvätené patrónom Farského kostola sv. Petra a Pavla a konali sa okolo kostola. V súčasnosti prebiehajú na Hlavnom námestí Starého Budína formou rôznych podujatí, v rámci ktorých sa 24. júna uskutočnil Festival národnostných speváckych a tanečných skupín s dôrazom na nemeckú komunitu, ale prítomné boli aj iné národnosti, medzi nimi slovenská v zastúpení Kultúrneho spolku **Lipóta Bálóa** z Čemera. Tento spolok vznikol v roku 1996 z podnetu *Kruhu záhradkárov Istvána Turnovszkého* s cieľom zachovať miestnu kultúru, poklady ľudovej hudby, slo-

venské tradície a miestne slovenské nárečie. Nadviazal tak na bohatú činnosť čemerského slovenského pávieho krúžku a pokračuje v zachovávaní hodnôt, ktoré si do obce priniesli Slováci v 18. storočí. Meno v obci všeobecne váženého učiteľa, dirigenta **Lipóta Bálóa** nesie spolok so súhlasom jeho manželky *tety Margity*. Zakladajúcim členom a predsedom zoskupenia bol **Michal Tóth**, po jeho náhlej smrti roku 2016 prevzala štafetu umelecká vedúca

spolku **Valéria Lišková**. Na vlaňajšom XII. Stretnutí a súťaži ľudovej hudby *Lajosa Vassa* získali Čemerčania zlaté ocenenie. Priemerný vek členov sa zvyšuje, niekoľkí už navždy opustili ich rady a tak sa vedenie rozhodlo užšie spolupracovať so *Speváckym krúžkom na zachovanie tradícií z Cinkoty*,

s ktorým vystupujú spoločne už šiesty rok. Tak tomu bolo aj teraz v Starom Budíne, kde vystúpili na pozvanie tamojšej slovenskej samosprávy.

Hody, to znamená aj pohostenie, ktorého sa vystupujúcim i nám, divákom, hojne dostalo vďaka pozvaniu Slovenskej samosprávy III. obvodu. Spoločne sme strávili príjemné popoludnie v Starom Budíne.

EF

Foto: autorka

Tá myjavská veža pekná vysoká...

Takto sa začína neoficiálna hymna západoslovenského mesta Myjava. O tom, že je skutočne pekná, sa presvedčili členky *Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti*, ktoré poznajú mesto vďaka chýrnemu súboru *Kopaničiar*, ktorý pred štyrmi rokmi pozvali prezentovať slovenský folklór do hlavného mesta Maďarska. Koncom mája sa tam zastavili pri svojich potulkách po západnom Slovensku.

Zaparkovali sme na námestí za kostolom a pohľad na hodiny neveštil nič sľubné. Ktorý nadšenec vysedáva v piatok večer po siedmej na pracovisku? S malou nádejou v duši som sa vybrala k bráne kostola a čuduj sa svete – bola otvorená dokorán, zvedavcov z ulice mala zastaviť stolička uprostred. Otvorené boli aj dvere na fare. Tu určite nájdem niekoho, koho uprosím, aby sme si mohli pozrieť kostol, – pomyslela som si.

Nemusela som prosiť. V kancelárii sedela pani farárka **Monika Černeková** s dvomi dievčatami. Na otázku, či si môžeme pozrieť kostol, so širokým úsmevom odvetila: „*Samozrejme, odložte stoličku a choďte dnu. Je tam len preto, lebo vetráme po upratovaní. Hneď skončím s prácou a prídem za vami.*“

Urobila som zopár krokov, keď zo susedných dverí vyšla pani farárka **Jaroslava Mišiaková**, ktorá sa so mnou

hneď pustila do reči. Odprevadila nás do kostola, kde sa k nám pridala aj jej manžel **Samuel Ján Mišiak**. Chystali sa na návštevu do vzdialenejšieho mesta, ale odchod na polhodinku odložili.

Predstavili nám kostol, jeho minulosť i súčasnosť zboru. Dozvedeli sme sa, že myjavskí evanjelici mali tri kostoly. Prvý na Starej Myjave vypálili kozáci, druhý postavili za superintendenta **Daniela Krmana** za 30 rokov a posvätili ho roku 1728. Počas prenasledovania reformácie v roku 1731 im ho odňali a dodnes patrí rímskokatolíckej cirkvi. Tretí – terajší – tolerančný chrám sv. Trojice postavili za pol-druha roka a vysvätili 8. 11. 1785 za farára **Juraja Jozeffyho**. Vežu mohli postaviť až o 71 rokov neskôr, za farára **Pavla Hajnóczyho**. Je vysoká 66 metrov.

Manželia **Mišiakovci** nás zaviedli za oltár, kde je zriadená *Krmanova sieň* s bustou evanjelického kňaza, literáta a jazykovedca, superintendenta **Daniela Krmana ml.** v nadživotnej veľkosti na podstavci s epitafom, ktorý si napísal sám *Krman* a z väzenia pod Bratislavským hradom ho preniesol *Matej Bel*.

Zborový farár **Samuel Mišiak** ako uznávaný *krmanológ* nám veľmi pútavo rozprával o tejto významnej osobnosti. *D. Krman ml.* bol spoluautorom prekladu Biblie, prívržencom *Františ-*

ka Rákócziho II. a vyslancom ružomberskej synody k švédskemu kráľovi *Karolovi XII.* počas jeho vojnového ťaženia v Rusku. Ako farár pôsobil na Myjave v rokoch 1690 – 1729. Bol prenasledovaný pre svoju vieru a v roku 1729 ho na príkaz kráľa Karola VI. uväznili na Bratislavskom hrade, kde v roku 1740 zomrel.

Evanjelická cirkevná obec v Myjave má teda hlboké a pevné korene.

Nádejná je aj jej súčasnosť. Podľa sčítania ľudu v roku 2011 žilo v meste 5 231 evanjelikov, čo je 42,4 % z celkového počtu obyvateľov.

Manželia **Mišiakovci** si zaspomínali na časy v mnohonárodnej spoločnosti svojich kolegov a budúcich kolegov, na vtipné slovné prešmyčky, ktoré odzneli v Božích chrámoch, ale i na stretnutia v Maďarsku, kde majú veľa priateľov. Zvlášť nechali pozdraviť sestru farárku **Hildu Gulácsiovú Fabuľovú** z Budapešti a zborového farára v Slovenskom Komlóši **Atilu Spišáka**.

Pani farárka **Černeková** nám pri lúčení darovala časopis ich zboru *Dedičstvo Krmanovo* a odznaky k 500. výročiu reformácie. Z kostola sme odchádzali s presvedčením, že tu majú dokorán otvorené nielen dvere, ale aj srdcia.

V. Zsákaiová Držiková
Foto: E. Fallerová

Za Mikulášom Bogárom

Dňa 28. júna navždy opustil rady budapeštianskych Slovákov bývalý predseda Slovenskej samosprávy IX. obvodu Mikuláš Bogár.

Narodil sa v Santove (Pilisszántó) 5. novembra 1940 v rodine s deviatimi deťmi. Ukončil Strednú priemyslovú školu odevnú, odbor pánsky krajčír. Mal 27 rokov, keď sa oženil a presťahoval sa do Budapešti. Bol otcom dvoch detí – syna a dcéry.

Popri práci ukončil kurz turistického sprievodcu a vodil skupiny slovenských turistov na Balaton, do obce Noszvaj, po Budapešti. Takmer 30 rokov pracoval v meste Piliš najprv ako člen, neskôr ako predseda odevného

ho družstva. Zastával aj funkciu v Priemyslovej komore Peštianskej župy, pracoval ako tlmočník, bol členom Budapeštianskeho speváckeho zboru

Ozvena a istý čas sudcom z ľudu. Ako dôchodca sa aktívne zapojil do organizovania slovenského života v hlavnom meste. Od roku 2006 do roku 2014 bol predsedom Slovenskej samosprávy vo Františkove. Podporoval usporadúvanie katolíckych omší v slovenskom jazyku v kostole sv. Jozefa, na ktorých sa vždy zúčastňoval. Z jeho iniciatívy začala slovenská samospráva IX. obvodu organizovať výlety loďou po Budapešti so slovenským kultúrnym programom. Nikdy nestratil kontakt so svojim rodiskom, ktoré sa snažil podporovať vo všetkom, v čom vedel.

Češ' jeho pamiatke!

Opustil nás maliar Oto Németh

Pred niekoľkými rokmi prišiel do Múzea Mihálya Munkácsyho v Békešskej Čabe nám neznámy maliar. Hľadal inštitúciu, ktorá by poskytla bezpečné miesto pre jeho celoživotné dielo. Ako rodený Komlóšan myslel na múzeum v Békešskej župe. Bol to Oto Ladislav Németh. Veľkorysý dar, kolekciu zahŕňajúcu viac ako tristo umeleckých diel, prijalo Múzeum M. Munkácsyho s radosťou. Okamžite sme začali so spracovaním a registráciou darovaných predmetov. 6. júla sme sa dozvedeli smutnú správu – autor týchto diel zomrel.

Maliar Oto Ladislav Németh sa narodil 26. apríla 1918 v Slovenskom Komlóši, kde jeho otec pracoval ako pekársky majster. V dôsledku ťažkej finančnej situácie, v ktorej sa rodina nachádzala, študoval s prestávkami. Po ukončení štvortriednej meštianky získal v roku 1939 vysvedčenie o ukončení strednej obchodnej školy. Počas druhej svetovej vojny tri roky slúžil v armáde. Viac ako päťdesiat rokov bol obyvateľom Peštianskeho Alžbetína (XX. obvodu) a vážili sme si ho aj ako najstaršieho Komlóšana v hlavnom meste.

Jeho umelecká kariéra trvala sedem desaťročí. S maľovaním začal ako samouk, keď mal šestnásť rokov. V 40. rokoch navštevoval v Budapešti krúžok kreslenia, ktorý prispel k vytvoreniu základov jeho umeleckej kariéry. Na dvoch po sebe nasledujúcich večerných kurzoch kreslenia na škole umeleckého priemyslu vznikli jeho štúdie na základe živých modelov a modelov zo sadry, tvoriace pozoruhodnú ucelenú časť zbierky. Vychádzajúc z týchto najranejších prác autora si môžeme vytvoriť obraz tvorivej dráhy Ota Németha. Zvláštnu časť jeho diel tvoria monochroma-

tické zobrazenia tvorené tušom, guľôčkovým perom alebo fixkou a jemne vypracované farebné akvarely zobrazujúce krajinky a budovy. Materiál od Ota Németha obsahuje niekoľko portrétov a jeden kubistický autoportrét. Experimentálnu náladu tvorcu ilustrujú aj farebné linorezy, rytiny, gravírovaný papier a maľovaná keramika.

Zostavili sme výber diel Ota Németha, ktorý sme prezentovali mimoriadne vnímavému publiku na výstave jeho celoživotného diela v Budapešti. Výstavu storočnicu oslavujúceho umelca sme usporiadali v Kultúrnom stredisku „Csili“, na vernisáži sa zúčastnil aj sám autor. Pamätám sa, ako sa rozhladol po sále. Zdalo sa, že bol spokojný. Bol spokojný, ale v prvom rade hádam ani nie kvôli výstave. Príčinou jeho spokojnosti bolo skôr to, že svoju dlhú tvorivú dráhu mohol dôstojne uzavrieť. Uskutočnil veľký plán svojho života. Je pre nás potešením, že Múzeum Mihálya Munkácsyho mu pri tom mohlo vyjsť v ústrety.

Gabriella Gyarmatiová

Výstava fotografií Jána Roszkosa

V Pivničnej galérii *Spoločenského a kultúrneho strediska Eötvös10* predstavili 22. júna tvorbu fotografa **Jána Roszkosa**, respektíve jej časť inšpirovanú gréckou mytológiou, konkrétne mýtom o unesení Európy, dcéry sidonského kráľa Agénora a jeho manželky Téléfassy. (Do krásnej Európy sa zahľadel sám boh Zeus a aby oklamal svoju manželku Héru, premenil sa na pekného bieleho krotkého býčka a na pastvinách kráľovských stád, na ktoré Európa často chodievala so svojimi družkami, prilákal na seba jej pozornosť a potom ju uniesol na ostrov Kréta, kde sa opäť premenil na boha. Mali spolu troch synov: Mínoa, Sarpédóna a Radamantha. Z vôle Dia sa Európa vydala za krétskeho kráľa Asteria. Jej meno neupadlo do zabudnutia, navždy ju pripomína názov svetadielu.) Mýtus o Európe lákal umelcov po celé tisícročia a zaujal aj Jána Roszkosa. Jeho tvorbu a životnú dráhu nám priblížil umelecký fotograf **János Eifert**. Dozvedeli sme sa, že autor vystavených diel sa narodil v Slovenskom Komlóši v roku 1964. Základnú školu navštevoval vo svojom rodisku, Strednú odbornú školu strojársku M. Dériho v Segedíne. Od šiestich rokov hral na dychových nástrojoch. V roku 1992 získal na Hudobnej akadémii F. Liszta v Budapešti diplom v odbore trombón a v roku 2002 diplom dirigenta dychového orchestra. Aj fotografovať začal ako šesťročný. V čase stredoškolských štúdií viedol fotokružok. Neskôr sa fotografovanie

z dôvodu pracovných a rodinných povinností dostalo v jeho živote do pozadia, ale pred niekoľkými rokmi sa k nemu opäť vrátil. Pravidelne navštevuje majstrovské kurzy fotografa Jánoša Eiferta a z fotografovania získal dva diplomy. Rád zachytáva na svojich fotografiách človeka v rôznych formách a zábery majstrovsky osvetľuje. Technika je u neho prostriedkom na vyjadrenie obsahu. Vďaka hre s osvetlením, cieľavedomému využívaniu svetla žijú jeho fotografie samostatný život. Z každej je cítiť obrovské napätie, ako aj kreativitu umelca. Okrem série fotografií *Byk a Panna* inšpirovaných dielom baletného umelca **Imreho Ecka Špekulácie**, v ktorom manželka Jána Roszkosa, tanečná umelkyňa **Zsuzsa Csutorová** tancovala počas rokov strávených v Pátkostolí, kde sa onoho času aj zoznámili, sme mali možnosť kochať sa v kreativite umelca aj na samostatných, väčšinou čierno-bielých záberoch, na ktorých bolo majstrovstvo osvetlenia ešte citeľnejšie.

Hostiteľkami vernisáže boli podpredsedníčka *Slovenskej samosprávy VI. obvodu Budapešti* **Mária Sutyinová** a predsedníčka *Kruhu priateľov Slovenského Komlóša* **Alžbeta Holleová Račková**. Výstavu spestrila hra na citare **Radna Lászlófiová**, žiačka *Strednej odbornej hudobnej školy Bélu Bartóka* a svoje hudobné nadanie predviedol na záver aj Ján Roszkos.

Text a foto: LF

Slovenská samospráva Budapešti

Edita Hortiová

predsedníčka

Pavol Beňo

zástupca predsedníčky

Alžbeta Árgyelánová

Eva Fábíánová

Levente Galda

Rozália Papová Polereczká

Ladislav Petro

Sekretárka:

Eubomíra Fallerová

Adresa SSB:

Akadémia ul. 1, Budapešť 1054

Telefón: 302-5117

E-mailová adresa:

ssambp@gmail.com

Redakcia

Eubomíra Fallerová

šéfredaktorka

Vlasta Zsakaiová

jazyková redaktorka

Edita Hortiová

Pavol Beňo

Eva Fábíánová

Na Slovensku po stopách významných predkov

Slovenská samospráva XIV. obvodu Budapešti aj v tomto roku usporiadala zájazd na Slovensko a to v dňoch od 5. do 8. júla. Ako tradične so zámerom spoznať miesta, kde pôsobili významné slovenské osobnosti. Dátum zájazdu bol späť s cieľom zúčastniť sa na folklórnych slávnostiach v *Detve*.

Ako prvú sme navštívili pevnosť *Bzovik*. Pôvodne to bolo cisterciánske opátstvo s kostolom, ktoré na počesť sv. Štefana založil comes (gróf) Lampert okolo r. 1130. Neskôr tam vzniklo premonštrátske prepoštvstvo. V rokoch 1530 – 1546 Žigmund Balassa prestaval pôvodný románsky kostol na goticko-renesančný hrad s mohutným obvodovým opevnením proti Turkom. Počas 2. svetovej vojny bola pevnosť značne poškodená. Okrem obvodových múrov a bášť sa na jej nádvorí zachovali iba ruiny kláštora a časť kostola.

Našou nasledujúcou zastávkou bola *Krupina*. Pôvodne najstaršie banícke mesto získalo v r. 1244 výsady slobodného kráľovského mesta. V 16. storočí sa stalo významnou protitureckou pevnosťou, o čom svedčí strážna veža, tzv. Vartovka, z r. 1564 a pozostatky mestských hradieb. Dominantná je pôvodne románska trojlodová rímskokatolícka bazilika s hodnotným interiérom a gotickými plastikami. Na hlavnom námestí stojí neobaroková budova radnice. V ulici za radnicou sa nachádza rodný dom Andreja Braxatorisa Sládkoviča. Narodil sa 30.

marca 1820 ako deviate dieťa rodiny učiteľa miestnej školy a organistu evanjelického kostola. Sládkovič navštevoval školu v Krupine, tu študoval aj na piaristickom gymnáziu a od r. 1832 pokračoval na evanjelickom lýceu v Banskej Štiavnici. V ceste sme pokračovali po stopách evanjelického kňaza a básnika, zakladajúceho člena Matice slovenskej.

Pôvodne sme v Banskej Štiavnici chceli navštíviť štôľňu, ale z dôvodu časovej tiesne sme si zvolili návštevu centra mesta s dôrazom na nami doposiaľ nespoznané detaily. Takto sme si preštudovali veľký keramický reliéf na mestskom múre oproti budove radnice, plastiky miestneho rodáka, akademického sochára *Vladimíra Oravca*, zobrazujúce jašteričky s kúskami zlatej rudy v ústach, permoníkov (banských škriatok) a podobizne historických osobností, ktoré formovali tvár mesta. V tejto kompozícii sú zobrazené dominantné osoby baníctva, ako aj Mária Terézia, zakladateľka prvej slávnej Baníckej akadémie. Odtiaľ sme sa vyštverali k hradnému múzeu a cestou dolu sme na Trojičnom námestí, na obnovej fasáde jedného domu, zbadali nápis: Dom Maríny. V tomto dome bývala Mária Pischlová, prvá veľká láska A. Sládkoviča, ktorý svoje city zachytil v 2900 veršoch ľúbostnej básne *Marína*. Na fasáde domu visia „zámky lásky“ návštevníkov tohto domu. Pre nás to bola novinka. Zo Štiavnice sme mali namierené do *Zvolena*, kde sme mali

v *Hoteli Poľana* zabezpečené ubytovanie a stravu.

Druhý deň nášho výletu sme venovali pamätihodnostiam mesta *Zvolena* a jeho blízkeho okolia. Zvolenský zámok vybudovali v 14. storočí v gotickom slohu. V 16. storočí - pri jeho zvýšení o jedno poschodie - vzhľad zmenili na renesančný. Tabuľa na hradnom múre prvého nádvorja nám pripomína, že v tomto zámku sa narodil slávny bojovník a básnik *Valentín Balasi*. Slovenská národná galéria spravuje v zámku cennú zbierku gotického a moderného umenia. Pozoruhodná je aj baroková sieň s krásnym dreveným kazetovým stropom. V jednotlivých kazetách stropu sú umiestnené portréty rímskych cisárov a panovníkov z rodu Habsburgovcov. V blízkosti zámku je evanjelický kostol, postavený v 20. storočí. Po dôkladnom spoznaní jeho histórie sme si pozreli rázovité meštianske domy na hlavnom námestí. Dominantou námestia je rímskokatolícky Kostol sv. Alžbety z konca 14. storočia. Pôvodne gotická jednolodová stavba neskôr dostala renesančnú sieťovú klenbu. Na okraji *Zvolena*, v mestskej časti *Zolná*, sme navštívili opevnený ranogotický kostol z 13. storočia. V interiéri sú vzácne stredoveké maľby. Cestou popri letisku sme sa dostali do obce *Očová*, kde sa narodil svetoznámy osvietený učenec Uhorska *Matej Bel*. Jeho mohutná socha sa nachádza pred základnou školou na mieste, kde pravdepodobne stál jeho rodný dom. Tu sme si

Foto: Valéria Kálmánová

pripomenuli jeho veľké dielo venované histórii a geografii Uhorska a ako prejav úcty sme uložili veniec. Chceli sme pokračovať v ceste do obce *Hrochoť*, prvého miesta pôsobenia Andreja Sládkoviča, ale naše plány zmaril prudký dážď.

V tretí deň nášho zájazdu sme navštívili najcennejší drevený artikulárny kostol v *Hronseku*, postavený v r. 1725 bez jediného klinca, v ktorom je 1100 miest na sedenie. Prekvapilo nás, že na barokovom oltári možno vymieňať obrazy, olejomalby z r.1771, podľa aktuálneho sviatku. V tomto kostole sa zosobášil Andrej Sládkovič s Hronsečankou *Júliou Senkovičovou*. Pri kostole stojí drevená zvonica. V obci sme si pozreli barokový kaštieľ z r. 1725 a 200-ročný strom v parku. V neďalekej *Radvani*, v súčasnosti mestskej časti Banskej Bystrice, sme sa zastavili pri fare evanjelického kostola, kde Andrej Sládkovič žil a slúžil až do svojej smrti. Správca fary nás ochotne oboznámil s kostolom aj s históriou blízkeho kaštieľa. V záhrade je inštalovaná monumentálna socha A. Sládkoviča, kde sme položili veniec a zarecitovali úryvok z jeho epickej básne *Detvan*. Taktiež sme mali možnosť navštíviť za vysokými panelákmi uču-

pený cintorín, kde na vrchole strmej strane je hrob tohto slávneho básnika, učiteľa a národovca. V ďalšej časti dňa sme si pozreli pamätihodnosti Banskej Bystrice – kostol Nanebovzatia Panny Márie, tzv. nemecký kostol, z 13. storočia s kaplnkou sv. Barbory, patrónky baníkov. Neskorogotický oltár Majstra Pavla z Levoče je z r. 1475 a na južnej strane fasády je súsošie Krista na Olivovej hore, tiež z konca 15. storočia. Kostol sv. Kríža pri Matejovom dvore, tzv. slovenský kostol, je pristanovaný k hradnému múru.

Cestou do Zvolena sme zabočili do obce *Čerín*, v ktorej sme si predchádzajúci deň pre veľký lejak nemohli pozrieť kostol. Múrom obklopená stredoveká budova stojí na kopci, kde nás srdečne privítal pán farár *Dušan Mesík* a oduševnene nám vykladal o nástenných maľbách a o veľmi cennom zariadení kostola. Najviac nás zaujal hlavný oltár, ktorého maľby sú vlastne kópie, pretože drevený gotický oltár z roku 1483 so vzácnymi tabuľovými obrazmi previezli v roku 1885 do Budapešti.

Po návrate do Zvolena sa niektorí z nás zúčastnili na večernej bohoslužbe v kostole sv. Alžbety.

Na posledný deň sme si naplánovali účasť na folklórnom festivale v Detve. Cestou sme odbočili do obce *Vígľaš*. K

obnovenému kaštieľu sme sa dostavili príliš skoro, pred otváracou hodinou. Našťastie personál nám veľmi ochotne zabezpečil sprievodkyňu a tak sme si mohli popozerať krásne obnovený bývalý kaštieľ, v súčasnosti luxusne vybavený Hotel *Vígľaš*, ešte pred návalom návštevníkov. Odtiaľ sme sa presunuli do *Detvy*, priamo do dejiska folklórnych slávností, kde bolo už veľmi rušno. Na štylizovanom javisku sa striedali skupiny tanečníkov, hudobníkov a spevákov. Krásne kroje dievčat a detvianske krátke košele mužov sa nám veľmi páčili. Potom sme si pozreli obrovský jarmok. Museli sme sa zastaviť pri každom stánku a kochať sa vo vystavenom tovare. Vábili nás aj stánky tanečných súborov. Z každej strany sa ozývala autentická ľudová hudba a piesne. Všade bolo veselo. Samozrejme, bohatá bola aj ponuka jedál. Náhle sa však pokazilo počasie a my sme sa museli ukryť pred dažďom vo veľkom stane. To urýchlilo náš odchod, ale cestou domov sme sa zastavili v obci *Dobrá Niva* na osvieženie pri dobrom pive.

Myslím si, že nielen ja, ale aj ostatní účastníci zájazdu boli spokojní a že o rok znova prejavia záujem o podobne pekný výlet na Slovensko.

Ružena Czifrová

Časopis *Budapeštiansky Slovák* je fórom Slovákov žijúcich v hlavnom meste.

Uverejnené materiály vyjadrujú preto v prvom rade mienku autorov. Naším zámerom je rešpektovať právo iných na vyjadrenie vlastného názoru, pričom v žiadnom prípade neposkytujeme priestor materiálom porušujúcim ľudskú dôstojnosť a práva iných.

Redakcia BS

Stretnutie budapeštianskych slovenských seniorov v Budaörsi

Hneď na úvod musím vysvetliť, prečo sa členovia budapeštianskeho klubu dôchodcov stretávajú mimo hlavného mesta, v sídle klubu. Príčinou je to, že podnes predsedníctvo nenašlo primeranú miestnosť, kde by sa mohli naši seniori bezplatne stretávať. Počet členov klubu sa rozrástol na 77, mnohí majú záujem o naše programy aj o akcie slovenských samospráv. Radi by sme sa stretávali so slovenskými klubmi dôchodcov z okolia Budapešti, no kým nemáme klubovú miestnosť, nemáme ich kam pozvať.

Začína byť tradíciou, že spolu s manželom **Zoltánom** pozývame členov klubu k nám do záhrady posediť si na lavičkách pod košatou lipou a brezou, pri prestretých stoloch. Keď sme v januári na schôdzi vedenia klubu toto stretnutie zaradili do polročného programu, netušili sme, že v ten deň bude veľká horúčava. Predpoludním som na nebi počítala obláčky a prosila slniečko, aby sa za ne skrylo, aby nás jeho lúče nepálili.

Našťastie u nás v záhrade bol chládok, a aj cestovanie k nám v klimatizovaných dopravných prostriedkoch vraj bolo celkom príjemné. Prichádzajúcich hostí vítal **László Hajdú**, ktorý prítomným hru na gitare a spevom spríjemňoval chvíle stretnutia. Ja som ich ponúkala chladeným občerstvujúcim nápojom a usadila k prestretým stolom, na ktorých boli prinesené dobroty, s ktorými sa pochválili prítomné gazdinky. Potom nasledoval ohlásený program: záujemcom som ukázala, ako jednoducho možno doma uvariť kysnutú knedľu. Sľúbila som im to ešte počas výletov na Slovensko, keď sme sa nemohli zastaviť na nákupy alebo v obchode knedle ako polotovary nemali. Pred očami prítomných som zamiesila cesto, ktoré začalo kysnúť. Jeho osvedčený recept uverejnili nedávno aj Ľudové noviny. Na elektrický varič som postavila päťlitrový hrniec naplnený do polovice vodou, na hrniec som gumou pripevnila kuchynskú utierku a hrniec som prikryla druhým hrncom s rovna-

kým priemerom. Kým cesto kyslo, môj manžel pozval prítomných na vedomostnú súťaž. Tri družstvá súťažili v poznávaní zeleniny a ovocných stromov, ktoré objavili v záhrade a ich názvy mali zapísať v slovenskom i maďarskom jazyku. Niektorí sa vynasli a v túžbe vyhrať vytvorili nové výrazy, čím prispeli k veselej nálade. Naša broskyňa sa napríklad odteraz volá jesenná marhuľa. Počas hodnotenia súťažných odpovedí som z vykysnutého cesta urobila 2 knedle, ktoré som nechala ešte chvíľku kysnúť. Potom som ich preložila do hrnca na kuchynskú utierku a zakryla ich druhým hrncom. Po 20 minútach boli knedle uvarené.

Dobrá nálada, chládok, dobroty na stoloch, príjemná hudba a piesne, chladené pivo a víno vo veľkej miere prispeli k tomu, že sme sa dobre cítili. Hostia sa rozchádzali so želaním, aby sme sa takto stretávali čím častejšie. Je to aj naše pranie.

Júlia Horváthová,
predsedníčka klubu

Foto: Zoltán Horváth

Vo Vyšehrade sme si pripomenuli J. Viktorina

Slovenská samospráva Jozefova sa si v júli po piaty raz pripomenula výročie úmrtia **Jozefa Karola Viktorina**. K pamätnej tabuli umiestnenej na priečelí vyšehradskej školy po prvý raz uložila vence roku 2014 pri príležitosti 140. výročia jeho úmrtia a následne tak učinila aj na cintoríne pri jeho hrobe. Vlni v priestoroch budovy školy a okolo nej prebiehal archeologický výskum, ktorý v tomto roku ukončili. S jeho výsledkami, archeologickými nálezmi z 18. storočia viditeľnými cez presklenú podlahu, formou krátkej prednášky ilustrovanej fotografiami oboznámil účastníkov tohtoročnej spomienky *archeológ a muzeológ, vedecký pracovník vyšehradského Múzea kráľa Mateja Péter Gróf*. Uviedol, že na tomto mieste stáli v stredoveku dva obytné domy, potom tu nemeckí usadlíci na začiatku 18. storočia vybudovali kostol, ktorý bol funkčný ešte v roku 1773. Okolo kostola bol cintorín. Potom kostol prebudovali na školu, ktorá od roku 1783 do súčasných dní nepretržite slúži tejto funkcii. Je to najstaršia škola Peštianskej župy, v ktorej sa vzdeláva 235 detí.

Účastníci spomienkovej slávnosti sa presunuli na cintorín, kde ich privítal predseda *Slovenskej samosprávy VIII. obvodu Kazimír Kápolnai*. Zvlášť pozdravil generálneho konzula Slovenskej republiky v Békešskej Čabe *Igora Furdíka* a podpredsedu *Slo-*

venskej samosprávy Budapešti Pavla Beňa. Medzi prítomnými boli predstavitelia viacerých slovenských volebných zborov mestských častí Budapešti, Slovenského inštitútu, zamestnanci Samosprávy obce Vyšehrad a miestneho múzea, ale aj záujemcovia zo Slovenska.

Kazimír Kápolnai sa vo svojom príhovore zmienil o živote a všestrannosti Jozefa Karola Viktorina, o najdôležitejších oblastiach jeho činnosti a pôsobenia. Podrobnejšie sa venoval jeho práci

vo Vyšehrade od roku 1866. (Vybudovanie náučného chodníka, postavenie kríža Kláre Záchovej a jej rodine, usporiadanie slávnosti 19. septembra 1869, na ktorú prišlo loďou viac ako tisíc občanov z Pešti a z Budína. Úspech dosiahol aj v oblasti záchranu ruín miestneho hradu, pretože za finančnej pomoci štátu sa začalo s ich rekonštrukciou.)

Jozef Viktorin bol mimoriadne všestranným človekom. Nebol len katolíckym farárom, ale aj národným buditeľom, publicistom, vydavateľom, mecenášom, iniciátorom turizmu v Maďarsku, respektíve organizovanej ochrany historických pamiatok, jej priekopníkom. Na jeho hrob položili vence generálny konzul, zástupca slovenského inštitútu, Slovenská samospráva Jozefova, Slovenská samospráva Budapešti a mnohí z prítomných kvety ako prejav úcty a vďaky.

Po pietnej spomienke čakalo účastníkov prekvapenie, ktoré im pripravil Péter Gróf v Dome kultúry kráľa Mateja. Z dobových fotografií a dokumentov, respektíve z podujatí a konferencií venovaných Viktorinovi od roku 1999, skompletizoval materiál o tejto významnej osobnosti našich dejín, ktorý premietol a doplnil podrobným výkladom. Potom nasledoval neformálny rozhovor so skromným pohostením, ktoré pripravila Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti.

Kazimír Kápolnai

Foto: LF

Deň Slovákov v Maďarsku vo fotografii

Za finančnú podporu poskytnutú na vydanie nášho časopisu srdečne ďakujeme
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Pri zostavovaní čísla sme čiastočne použili články a fotografie z Ľudových novín a webovej stránky www.luno.hu.

B U D A P E S T I SZLOVÁK

A FŐVÁROSI SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT LAPJA

XXIII. ÉVFOLYAM

4. SZÁM

2018. AUGUSZTUS

Cirill és Metód ünnepén jártunk Pozsonyban

Július 5-e, Szent Cirill és Metódnak, a szlávok apostolainak – akiket II. János Pál pápa 1980-ban Európa társvédőszentjeivé nyilvánított – ünnepe már több mint egy évtizede a határon túli szlovákok emléknapja. A pozsonyi Janko Král' ligetben található, a határon túlra elszármazott szlovákok kívándorlására emlékeztető sziklánál hagyományosan ezen a napon rendezik meg a határon túl élő szlovákok képviselőinek koszorúzással egybekötött ünnepélyes találkozóját. Az idén már tizenötödik alkalommal rendezték meg ezt a találkozót. Az ünnepségre számos országból érkeztek szlovák gyökerekkel rendelkező meghívottak, többek között Csehországból, Franciaországból, Lengyelországból, Magyarországról, Romániából, Szerbiából, de még a távoli Ausztráliából is. A magyarországi szlovákokat Papné Polereczki Rozália elnök asszonnyal az élen a Budapest Főváros XVII. Kerületi Szlovák Önkormányzat küldöttsége, illetve a Galda Levente vezette Pilisszentkeresztért Kulturális Egyesület művészeti csoportja képviselte.

Az emlékműnél Ján Varšo, a Határon-túli Szlovákok Hivatalának elnöke szolt az egybegyültekhez. Beszédében rámutatott, hogy az idei ünnepségre az első világháború befejezésének és Csehszlovákia megalakulásának 100., illetve a Szlovák Köztársaság megalakulásának 25. évfordulója jegyében került sor. Említést tett arról is, hogy Békéscsabán ezekben a napokban ünneplik a város szlovákok általi újratelepítésének 300. évfordulóját. Felszólalásában nagy hangsúllyal beszélt a szlovák kulturális identitás és az anyanyelv megőrzésének fontosságáról. Az ünnepi beszédek rövid kultúrműsor követte, amelyben a pilisszentkeresztzi „Slovenská rodinka” együttes a „*Ked' sa Slováci preč do sveta poberal...*” című dalt adta elő. Ez után került sor az emlékkő megkoszorúzására. A Fővárosi Szlovák Önkormányzat koszorúját Papné Polereczki Rozália és Galda Levente képviselők helyezték el az emlékműnél.

Az emléknapi ünnepség második részére aznap este a belvárosi Főtéren

folytatódott, ahol a határon túlról érkezett szlovák együttesek és művészek mutatkoztak be. A fellépők között volt a Liptár népi együttes Melbourne-ből (Ausztrália), Dana Pěnkava Koklesová operaénekes Prágából, a Dolina női énekkar a franciaországi Cannes-ből, a Pilišská rodinka Pilisszentkeresztről (Magyarország), a Dolina népi együttes Krempachy-ból (Lengyelország), Adriana Fúriková énekes Biharból (Románia). A legnépesebb művészcsoporthat Anna Berédiová énekes, Ondrej Maglovský harmonikás, Samuel Kováč énekes, Vladimír Halaj harmonikás és a Stará Pazova-i énekkar – Szerbiából érkezett.

Az esti kulturális gálaműsort Dana Pěnkava Koklesová és Galda Levente közös éneke zárta, akik Gejza Dusík zeneszerzőnek a szülőföldről szóló „*Pieseň o rodnej zemi*” című dalát adták elő. Ezt követően a tér egy hatalmas táncpályává változott, ahol a résztvevők jókedvűen nótáztak és késő estig ropták a táncot.

Sipiczky Márk

Dr. Festetics Antal gróf

Egy sors Kasuba István helytörténész készülő publikációjából azok közül az emberek közül, akiket a múlt század ötvenes éveiben telepítettek ki Budapest II. kerületéből a Békés megyei Csorváásra.

1937. június 12-én született Budapesten. Gróf Festetics Antal (zoológus, biológus, ökológus) azok közé az emberek közé tartozott, aki életének egy rövid időszakát Csorváson töltötte. Ez az időszak 1951-ben kezdődött, amikor családjuk számára Csorvást jelölték ki kényszerlakhelyül. Korábbi lakhelyük a II. kerület Völgy út 10 szám alatt volt. Az ekkor 14 éves fiatalember szüleivel és testvérével érkezett Csorváásra. Édesapja Dr. gróf Festetics Kristóf földbirtokos, jogász, Édesanyja gróf Blankenstein Mária nyelvtanár, aki a Békés megyei Füzesgyarmaton született, ahol családjuk birtokai álltak. Amint az a szülei neveiből is kitűnik, Magyarország előkelő főnemesi családjaiból származtak az ősei, akik a magyar közélet első számú szereplői közé tartoztak. Velük jött bátyja, gróf Festetics József

is. Csorváson a Hunyadi utcában a Megyaszi családnál kaptak helyet, és nyugodtan mondhatjuk nehéz helyzetekben a család részéről segítő barátokat. Barátokra leltek a Foltényi család gyerekeiben, is. Elmondása szerint első zoológus, biológus érdeklődése a Foltényi fiúkkal közös „bagolyköpet” elemzések alakalmával kezdődött el. Mindezekért nagysok időt töltöttek a csorvási templomok tornyában. Ha szóba kerül életének csorvási története, akkor megjegyzi: „itt a Viharsarokban támadt fel az érdeklődése a néprajz iránt, s máig lelkesen meséli, mennyivel jobb volt matematika óra helyett gyapotot szedni, később az összes pásztormesterséget végig próbálni.” A családját származása miatt sújtó kitelepítés időszaka volt a döntő, természet szeretetének kialakulásában. Szabadidejében végig járta csorvási határt tarisznyájával a nyakában. Ez a tarisznya, valamint édesanyja varró készlete, a mai napig Csorváson van, Huszár György családja őrzi. A képen az 1952-es tánciskolai képe látható, amelyet Ő ajándékozott a csorvásiaknak. Szívesen mesél csorvási emlékeiről, és pontosan emlékezik annak a kislánynak a nevére is, aki, „megszerette” vele Csorvást. 1956-ban 18 évesen elhagyta Magyarországot, ezek után tanulmányait Bécsben végezte. Szülei 1958-ban hivatalos magyar útlevéllel, szintén Ausztriába távoztak, erre az engedélyt Csorvási lakosként kapták meg. Doktori címének megszerzése után 1965-ben tanársegéd, majd 1973-ban Göttingeni Egyetem vadbiológiai intézetének vezetője. 1981-től Bécsben is előad. A környezetvédelem elismert európai szakértője. A napjainkban már több mint 80 éves professzor azonban ízigvérig magyar, ma is a magyar költészet több száz remekét tudja kívülről,

s kérésre bármikor elő is ad belőlük. A hovatartozás mércéje számára, hogy egy gyerek az 5. és a 15. életéve között hol élt, Goethe és Schiller verseit, avagy Aranyt és Vörösmartyt tanulta meg. Életének ebből a szakaszából néhány év Csorváson telt, talán hozzájárult ez az időszak is, hogy a magyar költészet remekei napjainkig magragadtak benne. A történelem furcsa fíntora, hogy a politika viharai itt vetettek partra több olyan fiatalembert, akikből később elismert művészek tudósok lettek. Azok, akik életük csorvási szakaszát kutatják, azt láthatjuk, hogy Csorvás, a csorvási emberek valamilyen módon hozzájárultak sikeres életpályájukhoz, a nehéz időszak ellenére is.

A professzor úr szeretettel emlékezik Csorváásra, és örömmel bocsátotta rendelkezésünkre azt a gazdag fényképanyagot, amely a további személyek sorsának kutatásához elengedhetetlenek. Jóvoltából rendelkezésünkre áll a kitelepített fiatalok fényképei, az üldözötteket segítő személyek papok, lelkészek, családok képei.